

Planowanie pracy nauczyciela geografii – teoria i praktyka działań

Opracowanie na podstawie literatury przedmiotu i doświadczeń własnych:
Natasza Knop-Wrzalik,
doradca metodyczny geografii,
Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Pile,
2020

Powody, dla których warto rzetelnie planować proces dydaktyczny

- dążenie do maksymalizacji efektywności procesu kształcenia,
- zwiększenie skuteczności nauczania i wychowania,
- pełniejsze wykorzystanie potencjału umiejętności ucznia i wiedzy nauczyciela,
- zniwelowanie przypadkowości i chaotyczności działań nauczyciela
- zapewnienie systematyczności osiągania założonych celów,

Wielu doświadczonych metodyków potwierdza, że:

**PLANOWANIE
JEST PODSTAWOWYM
ELEMENTEM
PROFESJONALNEGO
WARSZTATU PRACY
NAUCZYCIELA**

Cechy dobrego planu wg T.Kotarbińskiego:

- Celowość (wykonanie prowadzi do osiągnięcia zamierzonego celu)
- Wykonalność (duże prawdopodobieństwo realizacji celów)
- Spójność wewnętrzna (każda czynność wynika z poprzedniej)
- Operatywność (łatwy do stosowania)
- Racjonalność (oparty na wiedzy)
- Elastyczność (dopuszcza modyfikacje)
- Optymalna szczegółowość (ograniczony do najważniejszych detali)
- Perspektywiczność (właściwy zasięg czasowy)
- Terminowość (data ostatecznej realizacji)
- Kompletność (obejmujący całość zadania)
- Przejrzystość (zrozumiały dla realizujących)

Co jest niezbędne do skutecznego planowania procesu dydaktycznego?

- dogłębna znajomość i analiza treści podstawy programowej oraz wybranego programu nauczania,
- znajomość aktualnego stanu wiedzy i umiejętności uczniów – diagnoza „na wejściu”
- znajomość warunków organizacyjnych pracy ucznia i nauczyciela - baza szkoły, dostępne środki dydaktyczne
- znajomość metodyki nauczania geografii z naciskiem na metody aktywizujące i samodzielne dochodzenie ucznia do wiedzy
- znajomość podstaw teorii pomiaru dydaktycznego - precyzyjne ocenianie wspomagające proces nauczania
- znajomość stylów i technik uczenia się – indywidualizacja pracy z uczniami
- zrozumienie odpowiedzialności nauczyciela za efektywność procesu uczenia
- autorefleksja – nieustanne doskonalenie warsztatu pracy nauczyciela

Planowanie pracy dydaktycznej

Etapy planowania	Zasięg	Aspekty	Dokumenty
Kierunkowe	•Etap edukacyjny •Rok szkolny	•Cele poznawcze •Cele motywacyjne •Materiał nauczania	• rozkład materiału
Wynikowe	•Dział programowy •Duża jednostka tematyczna	•Materiał nauczania •Wymagania programowe	• plan dydaktyczny
Metodyczne	•Cykl lekcji •Lekcja	•Wymagania programowe •Sekwencje czynności •Środki dydaktyczne	•scenariusz zajęć

Powiązania planów nauczania

- Plan kierunkowy

- Plan wynikowy

- Plan metodyczny

Plan kierunkowy

- obejmuje całość procesu nauczania na dany etap edukacyjny,
- uwzględnia umiejętności wynikające z realizacji szerokiego spektrum podstawy programowej
- kształtuje model absolwenta –elementy myślenia geograficznego, które powinny zostać wykształcone do końca etapu nauczania
- wiąże cele poznawcze z wychowawczymi celami szkoły
- uwzględnienie korelacji międzyprzedmiotowej – np. umiejętności matematyczne niezbędne do realizacji treści geograficznych
- płynnie łączy plan procesu nauczania z etapem edukacyjnym z planem wynikowym na dany rok szkolny

Plan wynikowy

- konkretne i sprecyzowane wymagania edukacyjne do osiągnięcia w trakcie i na koniec danego roku szkolnego - klasyfikacja i hierarchizacja osiągnięć
- zaplanowanie efektywnej realizacji procesu oceniania związanego z określeniem mierzalnych i dających się zaobserwować zachowań ucznia
- uwzględnienie specyfiki zespołów klasowych – indywidualizacja pracy – metodyka nauczania i rozkład treści dostosowane do poszczególnych zespołów
- rozplanowanie treści nauczania uwzględniające korelację międzyprzedmiotową – układ treści zgodny z potrzebami uczniów

Plan metodyczny

- projekt przebiegu cyklu zajęć, a następnie jednostki lekcji
- umożliwienie uczniom uzyskania zamierzonych osiągnięć (wiedzy i umiejętności) określonych w planie wynikowym.
- precyzyjny dobór metod pracy, zadań do realizacji w trakcie zajęć ułatwia osiągnięcie celów operacyjnych
- zaplanowanie alternatywnych rozwiązań ułatwia efektywną modyfikację działań w trakcie trwania zajęć
- kontakt pedagogiczny – współdziałanie ucznia i nauczyciela, atmosfera lekcji

Elementy planu metodycznego

OBYWIAZKOWE	OPCJONALNE
Temat zajęć	
Cele lekcji (operacyjne)	
	Miejsce realizacji
	Aranżacja przestrzeni
Metody pracy	
Potrzebne środki dydaktyczne	
Przebieg lekcji krok po kroku	
	Zadania dodatkowe
	Elementy, z których można zrezygnować
Podsumowanie lekcji	
	Zadanie domowe

Podstawowe pytania do planu metodycznego?

1. Jakie cele operacyjne będę realizować?
2. Jakie chcę uzyskać efekty (osiągnięcia uczniów)?
3. Jakie treści (wiedza i umiejętności) nauczania dostosuję do każdego z celów?
4. Jakimi metodami chcę osiągnąć zamierzone cele?
5. Jaką wcześniejszą wiedzę i umiejętności uczniów mogę wykorzystać?
6. Jak mogę powiązać temat z wcześniejszymi zagadnieniami?

Planowanie pracy dydaktycznej na lekcjach geografii

- plany dydaktyczne i rozkłady materiału oferowane przez instytucje zewnętrzne powinny być każdorazowo dostosowane do potrzeb i możliwości uczniów oraz bazy placówki dydaktycznej
- roczne plany dydaktyczne tworzone przez nauczyciela powinny być na bieżąco modyfikowane poprzez wprowadzenie zmian wynikających z doświadczeń pracy nauczyciela, zmiany te powinny być uwzględniane przy opracowaniu kolejnych rocznych planów pracy

Planowanie pracy dydaktycznej na lekcjach geografii

- podstawa programowa określa CO jest do zrealizowania w danym roku szkolnym, ale nie określa KIEDY konkretnie mamy to zrealizować
- kolejność realizacji tematów w ciągu roku szkolnego można dostosować do możliwości i umiejętności uczniów
- analiza tematyki nauczania w ramach korelacji międzyprzedmiotowej może ułatwić korzystne rozplanowanie nauczanych treści (wykorzystanie umiejętności z innych przedmiotów)

Planowanie pracy dydaktycznej na lekcjach geografii

- korzystając z narzędzi pracy zdalnej możemy łatwiejsze tematy przesunąć do samodzielnej realizacji przez uczniów, tworząc przestrzeń na utrwalenie lub powtórzenie trudniejszych tematów i zagadnień
- wykorzystując metodę projektów możemy świadomie kształtować proces samodzielnego dochodzenia do wiedzy przez uczniów
- pamiętając o obowiązku prowadzenia zajęć terenowych możemy w planie pracy ująć je w formie poszczególnych jednostek lekcyjnych lub całodniowego wyjazdu

Najważniejsze na koniec!!!

- interdyscyplinarność geografii powinna tworzyć z niej atrakcyjne zajęcia dla ucznia
- nadrzędnym celem procesu nauczania powinno być rozbudzenie zainteresowania i zrozumienia zjawisk geograficznych zmiennych w czasie i przestrzeni
- proces dydaktyczny powinien przebiegać na płaszczyźnie konkretnego osobistego doświadczenia prowadzącego do formułowania własnych wniosków, ocen, przemyśleń
- należy rozbudzać naturalną ludzką ciekawość:
DLACZEGO tak jest? DLACZEGO tak się dzieje?

Literatura:

- Maria Węglińska, Jak przygotować się do lekcji? Wybór materiałów dydaktycznych., Wyd. IMPULS, Kraków 2010.
- Edyta Brudnik, Ja i mój uczeń pracujemy aktywnie : przewodnik po metodach aktywizujących, Oficyna Wydawnicza Nauczycieli, Kielce, 2003
- Geoff Petty, Nowoczesne nauczanie : praktyczne wskazówki i techniki dla nauczycieli, wykładowców i szkoleniowców, GWP, Sopot, 2010.
- Anna Pogorzelska, Przewodnik po dydaktycznej teorii i praktyce, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. E.F. Szczepanika w Suwałkach , Suwałki, 2015, w: <https://www.pwsz.suwalki.pl/upload/pliki/wydzial%20humanistyczno-%20ekonomiczny/do%20pobrania/2/Przewodnik%20po%20dydaktycznej%20teorii%20i%20praktyce.pdf>
- Teresa Sadoń-Osowiecka, Podejście do nauczania na przykładzie geografii, Pracownia Dydaktyki Geografii i Biologii, Uniwersytet Gdański, w: http://www.ptde.org/pluginfile.php/11/mod_page/content/19/24.pdf
- Violetta Panfil-Smolińska, O czym należy pamiętać, aby poprowadzić dobrą lekcję?, KPCEN w Bydgoszczy, w: https://www.cen.bydgoszcz.pl/images/Aktualnosci/Rok_2018-2019/pa%C5%BCdziernik_2018/artyku%C5%82y/Violetta_Panfil-Smoli%C5%84ska_O_czym_nale%C5%BCy_pami%C4%99ta%C4%87.pdf